

640.43:005.52(478)

ANALIZA SITUAȚIEI ECONOMICE A SECTORULUI DE ALIMENTAȚIE PUBLICĂ

*Lect. univ. drd. Olga TABUNȘCIC, ASEM
olga.tabunscic@gmail.com*

Serviciile de alimentație publică prezintă un interes deosebit în dezvoltarea economică și socială a țării. În articolul de față, este efectuată analiza economică a sectorului de alimentație publică din Republica Moldova, în perioada 2014-2018. Sunt prezentate și analizate în dinamică date, precum: numărul de restaurante, cota de piață a serviciilor de alimentație, numărul de întreprinderi în funcție de mărimea acestora, numărul de angajați din întreprinderi, numărul mediu de angajați la o unitate de alimentație în funcție de mărimea acesteia, evoluția numărului de angajați, câștigul salarial mediu brut lunar în sectorul respectiv, repartizarea populației ocupate în domeniul serviciilor de alimentație publică și alți indicatori ai activității întreprinderilor din alimentația publică, ce au permis identificarea mai multor probleme, existente, în etapa actuală, în acest sector al economiei naționale.

Cuvinte-cheie: *alimentație publică, indici economici, întreprinderi, angajați, cheltuieli.*

JEL: L83, M00.

Introducere

Alimentația publică este un sector important al economiei naționale, al cărui rol constă în organizarea producției preparatelor culinare și în comercializarea acestora către populație. În Republica Moldova, în special în mun. Chișinău, acest sector înregistrează o creștere și devine tot mai atractiv pentru majoritatea populației. Actualmente, în condiții de concurență, agenții economici, care își desfășoară activitatea pe piața serviciilor de alimentație publică, sunt condiționați pe propriul lor risc să modeleze strategia și tactica activităților lor economice, asigurându-și un anumit nivel de competitivitate, precum și un anumit cadru de dialog cu autoritățile publice și, astfel, creând noi abordări și

640.43:005.52(478)

PUBLIC FOOD SECTOR ECONOMIC SITUATION ANALYSIS

*Univ. lect. PhD cand. Olga TABUNSCIC, ASEM
olga.tabunscic@gmail.com*

Public food services represent a particular interest in the economic and social development of the country. In this article is carried out the economic analysis of the public food industry in the Republic of Moldova during the years 2014-2018. Dynamic data is presented and analyzed, such as: the number of restaurants, the market share of food services, the number of enterprises according to their size, the number of employees in enterprises, the average number of employees in a food enterprise according to its size, the evolution of the number of employees, the average monthly gross earnings in the public food sector, the distribution of the employed population in the field of public food services and other indicators of the activity of the companies in the public food that allowed to identify more problems existing at the present stage and to generate ideas regarding the development prospects of the public food sector of the national economy.

Keywords: *public food, economic indicators, enterprises, employees, expenditure.*

JEL: L83, M00.

Introduction

Public food is an important sector of the national economy, which has the role of organizing the production of culinary products and selling them to the population. In the Republic of Moldova, especially in Chisinau, this sector is growing and is becoming more attractive to the majority of the population. Currently, under competitive conditions, the economic agents operating on the market of public food services are conditioned, at their own risk, to model the strategy and tactics of their economic activities, ensuring a certain level of competitiveness, as well as a certain framework dialogue with public authorities, and thus creating new approaches and using new tools in order to ensure the continuity

folosind noi instrumente pentru a asigura continuitatea activităților lor multifuncționale sau pentru a determina particularitățile formării modelului de gestionare a sectorului [1], în cazul în care stabilitatea și competitivitatea sunt condițiile necesare ce determină activitatea lor eficientă pe termen lung. Potrivit conceptului de dezvoltare durabilă a societății, alimentația publică prezintă o importanță strategică pentru dezvoltarea echilibrată și viabilă a sistemelor economice și sociale din orice țară. În scopul identificării problemelor și a perspectivelor de dezvoltare a alimentației publice, este important de a evalua situația economică a acestui sector al economiei naționale, care îndeplinește un rol social semnificativ, și anume, de a oferi populației servicii de hrană, recreere și divertisment variate și de calitate.

Metode aplicate

Pentru analiza situației economice a sectorului de alimentație publică din Republica Moldova, s-au utilizat mai multe metode de cercetare, care se complementarizează reciproc: metode statistice, analiză și sinteză, deducția, metode grafice, precum și unele metode moderne de investigare, precum: gruparea și descompunerea, compararea.

Rezultate și discuții

Actualmente, în Republica Moldova, se observă o tendință de dezvoltare a sectorului de alimentație publică, fapt explicabil prin creșterea numărului de unități și de locuri disponibile, precum și prin diversificarea tipurilor de unități, metodelor de servire, gamei sortimentale de producție culinară, formelor de organizare a producerii etc.

În perioada 2000-2017, au fost date în folosință 166 de unități de alimentație publică (UAP) cu 19800 de locuri. Totodată, din figura 1, observăm că, în această perioadă, darea în exploatare a UAP a fost neuniformă: cel mai mare număr s-a înregistrat în anul 2009 – 19 unități. În general, perioada de până în 2013 o putem caracteriza drept una de extindere a UAP, dat fiind faptul că anual se dădeau în exploatare unități noi. În anii 2014-2015, nu a fost dată în exploatare nicio unitate de alimentație publică, iar în anii 2016-2017 a reînviat această activitate.

of their multifunctional activities or to determine the particularities of the formation of the sector management model [1], when stability and competitiveness are the necessary conditions that condition a long – termly efficient activity. According to the concept of sustainable development of the society, food industry has a strategic importance for the balanced and viable development of the economic and social systems in any country. In order to identify the problems and the development prospects of the public food sector, it is important to evaluate its economic situation, that plays a significant social role, namely to satisfy the population of the country with varied and high quality culinary production.

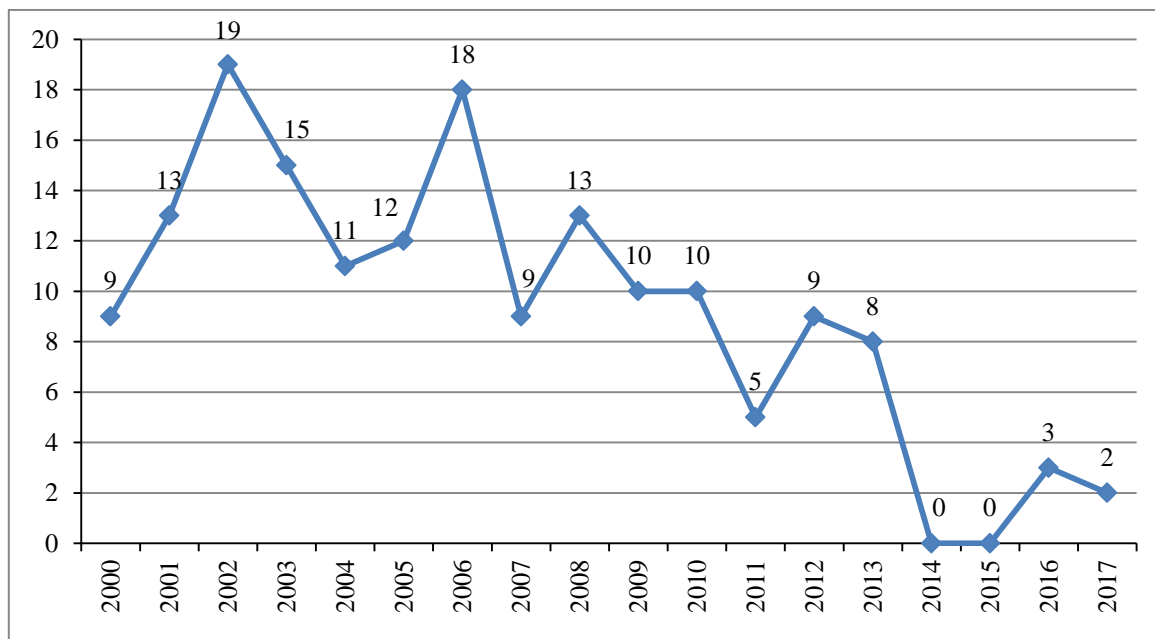
Applied methods

For the analysis of the economic situation of the public food sector in the Republic of Moldova, several complementary research methods were used: statistical methods, analysis and synthesis, deduction, graphical methods, as well as some modern research methods, such as: grouping and decomposition and comparison.

Results and discussions

Currently, in the Republic of Moldova there is a tendency of development of the public food sector, which can be explained by the increase of the number of units and places available, as well as by the diversification of the types of units, the methods of service, the assortment of culinary production, the organizational forms of the production etc.

During the years 2000-2017, 166 eateries with 19800 places were put into operation. Also, from figure 1 we note that during this period the commissioning of the eateries was irregular: the highest number was in 2009 – 19 units. In general, the period up to 2013 can be characterized as one of the extension of the eateries, given the fact that new units were operating every year. In the years 2014-2015 no public food units was put into operation, and in 2016-2017 this activity revived.

Figura 1. Darea în exploatare a unităților de alimentație publică în perioada 2000-2017/
Figure 1. Commissioning of public food companies in the period 2000-2017

Sursa: elaborată de autor în baza [3]/ Source: developed by the author on the base [3]

Prezintă interes numărul de locuri în UAP date în exploatare în perioada menționată (tabelul 1). În anii 2000-2004, numărul de locuri nu depășea 100 pentru fiecare UAP, iar începând cu anul 2005, au început a fi date în exploatare UAP cu capacități mai mari, destinate organizării unor festivități.

The number of places in the public food units given in operation during the mentioned period (table 1) presents interest. In the years 2000-2004 the number of places did not exceed 100 for each eatery, and from 2005 began to be put into operation eateries with higher capacities, destined in organizing celebrations.

Tabelul 1/ Table 1

Darea în folosință a unităților de alimentație publică și a locurilor în acestea în perioada 2000-2017/
Commissioning of public food units and their places during the period 2000-2017

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
UAP, număr/ PFU, number	9	13	19	15	11	12	18	9	13	10	10	5	9	8	0	0	3	2
Locuri, mii/ Places, thousands	0,6	0,6	1,3	1	0,9	1,8	1,7	3	2	1,5	1,2	0,7	1,1	1,6	0	0	0,4	0,4

Sursa: calculat de autor în baza [3]/ Source: calculated by the author in the base [3]

Creșterea numărului de întreprinderi și locuri disponibile în alimentația publică se datorează atractivității domeniului, inclusiv din punct de vedere investițional, piața devenind tot mai atractivă pentru mai multe segmente de

The increase of the number of companies and places available in public food is due to the attractiveness of the field, including from an investment point of view, the market becoming more attractive for more segments of population

populație atât în calitate de consumatori, cât și de investitori, fiind o ramură de perspectivă, care reflectă, în mod evident, nivelul de dezvoltare social-economic al țării, gradul de civilizație al unui popor considerat a fi în directă legătură și cu felul lui de a se alimenta, cultura timpului liber și odihnei.

În acest context, se evidențiază tendința creșterii numărului de structuri de primire turistică de diferite tipuri cu funcții de prestație a serviciilor de masă (tabelul 2).

both as consumers and investors, being a branch of perspective, which reflects especially the level of social-economic development of the country, the civilization degree of population considered to be in direct connection with its way of feeding and the culture of leisure and rest.

In this context, is highlighted the tendency of increasing the number of different types of tourist reception structures providing of mass services (table 2).

Tabelul 2/ Table 2

**Numărul structurilor de primire turistică colective cu funcții de servire a mesei/
Number of structures for collective tourist reception with meal serving functions**

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Total, inclusiv/ total, including	250	247	257	264	275	249	252	268	269
Hoteluri și moteluri/ Hotels and motels	75	85	87	94	100	96	96	106	107
Pensiuni turistice și agroturistice/ Tourism and agrotourism pensions	13	15	191	19	24	26	26	28	33
Cămine pentru vizitatori/ Guest houses	7	6	6	6	5	4	3	3	3
Structuri de întremare/ Laying structures	6	7	7	7	7	7	8	8	8
Sate de vacanță și alte structuri de odihnă/ Holiday villages and other recreational structures	72	63	62	63	63	57	61	62	59
Tabere de vacanță pentru copii/ Children's holiday camps	77	71	76	75	76	59	58	61	59

Sursa: elaborat de autor în baza [4], [5], [6]/

Source: elaborated by the author on the basis [4], [5], [6]

Conform datelor Biroului Național de Statistică, creșterea numărului structurilor este destul de schimbătoare, de altfel, ca și creșterea/descrășterea numărului de agenți economici din alte domenii, în același timp, datele oficiale nu oferă statistici privind capacitatea și indicii de utilizare netă a acesteia, se poate doar considera, convențional, că gradul de ocupare a locurilor în subdiviziunile de alimentație a acestor structuri este identic cu acel de cazare (tabelul 3).

According to the National Bureau of Statistics data, the increase of the structures number is quite changeable, as well as the increase/decrease of the number of economic agents in other fields, at the same time, official data does not provide statistics on its capacity and indices of net use of it, it can only be conventional considered, that the level of occupancy of the places in the food subdivisions of these structures is identical to that of accommodation (table 3).

Tabelul 3/Table 3

**Indicii de utilizare netă a capacității de cazare turistică în funcțiune/
Indices of net use of the tourist accommodation capacity**

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Total, incl./ total, including	32,7	32,2	30,7	34,0	35,5	35,6	34,3	34,9	35,3
Hoteluri și moteluri/ Hotels and motels	16,4	14,9	15,8	17,3	18,2	18,5	19,4	23,1	23,0
Pensiuni turistice și agro- turistice/ Tourism and agrotourism pensions	18,9	15,7	16,6	15,7	14,2	10,7	16,1	13,5	13,5
Cămine pentru vizitatori/ Guest houses	50,5	53,9	53,5	52,0	50,6	54,9	57,2	59,2	58,6
Structuri de întremare/ Laying structures	60,8	64,6	66,8	67,8	70,2	71,7	72,6	67,2	65,4
Sate de vacanță și alte structuri de odihnă/ Holiday villages and other recreational structures	6,2	8,3	14,7	16,0	18,5	14,9	20,7	20,2	20,7
Tabere de vacanță pentru copii/ Children's holiday camps	47,5	45,4	35,7	46,9	54,8	55,5	42,3	45,8	46,9

Sursa: elaborat de autor în baza [4], [5], [6] /

Source: elaborated by the author on the basis [4], [5], [6]

Tabelul 4/ Table4

**Numărul de întreprinderi din alimentația publică/
Number of enterprises in the public food sector**

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Abaterea 2018/2014/ Deviation 2018/2014	
							unități/ enterprises	%
Total pe activități/ Total on activities	52246	51659	51216	52320	54313	55700	+4041	7,8
Activități de cazare și alimentație publică/ Accommodation and public catering activities	1711	1744	1748	1811	1911	2000	+256	14,7
Restaurante și alte activități de servicii de alimentație/ Restaurants and other food service activities	–	1846	1824	1849	1867	1953	+107	5,8

Sursa: prelucrat de autor după [3]/ Source: worked by the author after [3]

Din tabelul 4, distingem o creștere a numărului de întreprinderi din domeniul alimentației publice cu 5,8% în perioada 2014-2018. În această perioadă, numărul total de întreprinderi a crescut cu 7,8%. Dacă ar fi să analizăm grupa „activități de cazare și alimentație publică”, constatăm că ritmul de creștere în această perioadă a fost mai ridicat – 14,7%, ceea ce denotă că o altă componentă a acestei grupe – Hoteluri și alte

From table 4, we distinguish an increase of enterprises in the field of public food by 5,8% in the period 2014-2018. The total number of enterprises in this period only increased by 7,8%. If we look at the group “accommodation and public catering” the growth rate during this period was higher – 14,7%, which means that another component of this group – Hotels and other accommodation facilities had an increase

facilități de cazare – a avut o creștere de peste 18% (de la 133 de întreprinderi, în anul 2014, la 158 în anul 2018). În anul 2013, statistica nu ne oferă informație distinctă pe domeniul alimentației publice, ci doar împreună cu hotelurile.

Prezintă interes și analiza numărului de întreprinderi efectuată în funcție de mărimea acestora.

of over 18% (from 133 companies in 2014 to 158 in 2018). In 2013 the statistics do not provide us with distinct information on the field of public food, but together with the hotels.

A source of interest is also the analysis of the number of enterprises carried out according to their size.

Tabelul 5/ Table5

**Numărul de întreprinderi din alimentația publică după mărimea acestora/
Number of enterprises in the food sector by their size**

	2014		2015		2016		2017	
	unități/ companies	%	unități/ companies	%	unități/ companies	%	unități/ companies	%
Total,	1611	100	1601	100	1662	100	1753	100
Inclusiv/including								
Mari/Big	7	0,4	2	0,1	2	0,1	2	0,1
Mijlocii/Medium	32	2,0	24	1,5	28	1,7	28	1,6
Mici/Small	331	20,6	241	15,1	235	14,1	247	14,1
Micro/Micro	1241	77,0	1334	83,3	1397	84,1	1476	84,2

Sursa: calculat de autor după [3]/ Source: calculated by author after [3]

În perioada analizată, creșterea numărului de întreprinderi din domeniul alimentației publice s-a datorat creșterii întreprinderilor micro, cu un număr mediu de până la 9 angajați. Și ca pondere, în decursul acestor ani, constatăm o creștere anume a acestui tip de întreprinderi. Numărul întreprinderilor mari, din acest domeniu, s-a stabilizat la 2 unități, iar cele mijlocii – la 28.

Ponderea cea mai mare a angajaților se află în întreprinderile mici: de la 39,5% în anul 2014, la 35,1% în anul 2017 (tabelul 6), aceasta fiind urmată de întreprinderile micro.

During the analysed period the increase of the number of enterprises in the field of public food was due to the growth of micro enterprises, with an average number of employees up to 9. And as a percentage, during these years we observe a certain growth of this type of enterprises. The number of large enterprises in this field has stabilized at 2 units, and the medium ones – at 28.

The largest share of employees is in small enterprises: from 39.5% in 2014 to 35.1% in 2017 (table 6), this being followed by micro enterprises.

Tabelul 6/ Table 6

**Numărul de angajați în întreprinderile din alimentația publică/
Number of employees in public food companies**

	2014		2015		2016		2017	
	persoane/ persons	%	persoane/ persons	%	persoane/ persons	%	persoane/ persons	%
Total, inclusiv/ Total, including	12522	100	12645	100	13078	100	13509	100
Mari/ Big	2216	17,7	1969	15,6	2356	18,0	2094	15,5
Mijlocii/ Medium	1975	15,8	2201	17,4	2391	18,3	2574	19,1
Mici/Small	4946	39,5	4559	36,0	4364	33,4	4745	35,1
Micro	3385	27,0	3916	31,0	3967	30,3	4096	30,3

Sursa: calculat de autor după [3]/ Source: calculated by author after [3]

În continuare, ne-am propus ca scop, să analizăm numărul mediu de angajați într-o întreprindere de alimentație publică pe parcursul perioadei analizate și modul în care s-a modificat acesta.

We aimed to further analyse the average number of employees in a public food company during the period analysed and how it has changed.

Tabelul 7/ Table 7

**Numărul mediu de angajați la o unitate de alimentație publică în funcție de mărimea acesteia/
The average number of employees in a public food company according to its size**

	2014	2015	2016	2017
În medie/ On average	8	8	8	8
Mari/Big	317	985	1178	1047
Mijlocii/Medium	62	92	85	92
Mici/Small	15	19	19	19
Micro	3	3	3	3

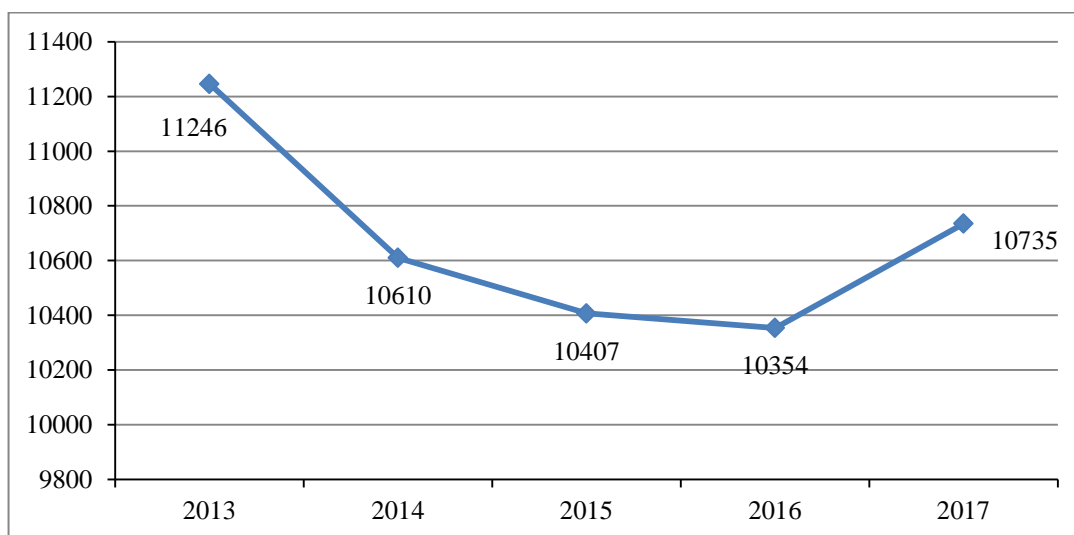
Sursa: calculat de autor după [3]/Source: calculated by author after [3]

Numărul mediu de angajați într-o UAP este constantă pe parcursul perioadei analizate și constituie 8 persoane. Acest număr variază în funcție de mărimea întreprinderii. Astfel, pentru o întreprindere mare, numărul mediu de angajați constituie 1047 pentru anul 2017, pentru celelalte categorii de întreprinderi numărul angajaților rămâne neschimbat pe ani.

Evoluția angajaților în sectorul alimentației publice (AP) este una diferită (figura 2). După o scădere a numărului de angajați în sector în perioada 2013-2016, în anul 2017, se evidențiază o creștere de 3,7%.

The average number of employees in an eatery is constant over the period analysed and constitutes 8 persons. This number differs depending on the size of the company. Thus, for a large enterprise the average number of employees was 1047 for the year 2017, for the other categories of enterprises the number of employees remains unchanged per year.

The evolution of the employees in the public food sector is different (figure 2). After a decrease in the number of employees in the sector in the period 2013-2016, in 2017 there is an increase of 3.7%.

**Figura 2. Evoluția numărului de angajați în sectorul AP/
Figure 2. Evolution of the number of employees in the PF sector**
Sursa: elaborată de autor după [3]/ Source: elaborated by the author after [3]

Multe UAP, în ultimele trei decenii, au devenit pur comerciale, în paralel, dezvoltându-se și alimentația socială: cantine muncitorești, studențești, pentru elevi etc. Numărul salariaților în sectorul alimentației publice, inclusiv activitățile de cazare, conform datelor oficiale [3] pe forme de proprietate în 2017, era repartizat în modul următor: 1,9 mii de persoane – în sectorul public și 14,7 mii de persoane în UAP cu alte forme de proprietate. De fapt, situația este aceeași ca și în anul 2016. Dacă analizăm, în comparație cu persoanele angajate în alte sectoare, situația este diferită. Astfel, la nivel de țară, ponderea angajaților, care activează în întreprinderi cu forma de proprietate publică, este de 41,9%, în timp ce, pentru cei angajați în sectorul analizat, este de doar 11,4%.

Mobilitatea salariaților în sectorul AP este suficient de înaltă. Astfel, datele din tabelul 8 confirmă acest lucru. În anul 2018, numărul de persoane angajate în activitățile de cazare și alimentație publică (8071 de persoane) este aproape egal cu numărul de persoane eliberate în decursul anului (7711 persoane). Situația este identică cu cea din alte sectoare ale economiei naționale. Mult mai grav este faptul că aproape jumătate din personal (46%) s-a aflat „în tranzit” în cadrul UAP. Evident, acest lucru nu asigură dispunerea de un personal bine pregătit.

Over the last three decades, many eateries have become purely commercial, in parallel the development of social nutrition: canteens for workers, for students. The number of employees in the public food sector, including accommodation activities, according to official data [3] by ownership forms in 2017, was distributed as follows: 1.9 thousand people – in the public sector and 14.7 thousand people in the public food industry with others forms of ownership. In fact, the situation is the same as in 2016. In comparison with the people employed in other sectors the situation is different. Thus, at the country level, the share of employees working in public property enterprises is 41.9%, while for those employed in the analysed sector – only 11.4%.

The mobility of employees in the public food sector is sufficiently high. Thus, the data in table 8 confirms that. In 2018 the number of persons employed in the activities of accommodation and public food (8071 persons) is almost equal to the number of persons dismissed during the year (7711 persons). It is the same situation as in other sectors of the national economy. The worse thing is that almost half of the staff (46%) were “in transit” within the eateries. Obviously, this does not allow having a well-trained staff.

Tabelul 8/ Table 8

Mobilitatea salariaților în sectorul alimentației publice*, 2018, mii pers.
Employee mobility in the public food sector *, 2018, thousands pers.

	Salariați angajați în decursul anului/ Employees employed during the year		Salariați eliberați în decursul anului/ Employees dismissed during the year	
	mii de persoane/ thousands pers	în % față de numărul locurilor de muncă/ in% compared to the number of jobs	mii de persoane/ thousands pers	în % față de numărul locurilor de muncă/ in% compared to the number of jobs
Total	227 966	28,6	212 705	26,7
Activități de cazare și alimentație publică/ Accommodation and public food activities	8 071	48,1	7 711	46,0

* inclusiv activități de cazare/ including accommodation activities

Sursa: elaborat de autor după [3]/ **Source:** elaborated by the author after [3]

Intensificarea activității economice a UAP pe piața de consum, dorința de a-și spori veniturile și de a crește profiturile, le plasează la nivel

The activation of the economic activity of the eateries on the consumer market and the desire to increase its revenues and increase

egal cu alte structuri comerciale și de afaceri, determinând necesitatea de implicare a acestora în activitățile inovatoare și creșterea numărului de salariați din domeniu, care beneficiază de formare profesională continuă (tabelul 9).

profits, place them at equal with other commercial and business structures, determining the need for involvement in the innovative activities and increasing the number of employees in the field, who have benefited from continuous vocational training (table 9).

Tabelul 9/ Table 9

**Numărul de salariați din domeniul AP, beneficiari de formare profesională continuă/
Number of public food industry employees, beneficiaries of continuous training**

	Numărul de persoane/ The number of people					În % față de numărul total de salariați din AP/ In % compared with the total number of employees in the eateries				
	2014	2015	2016	2017	2018	2014	2015	2016	2017	2018
Total, incl./ Total, including	92 008	92 236	93 659	101183	113856	14,5	14,7	15,0	16,1	17,5
Activități de cazare și alimentație publică*/ Accommodation and public catering activities *	739	604	796	574	767	6,6	5,4	7,0	5,1	6,2

* inclusiv activități de cazare/ including accommodation

Sursa: elaborat de autor după [3]/ Source: elaborated by the author after [3]

Informația prezentată mai sus este elocventă și confirmă concluziile trase în urma analizei mobilității salariaților din domeniul AP. Anual, doar între 6,6% (anul 2014) și 5,1% (2017) dintre salariații din sectorul analizat beneficiază de formare continuă, în timp ce, la nivel de țară, acest indicator este de 3 ori mai mare.

Pentru ca salariații să activeze eficient în întreprindere, sunt necesare crearea unor condiții favorabile pentru muncă și asigurarea unui salariu competitiv. Evoluția acestui indicator este prezentată în tabelul 10.

The information presented above is suggestive and confirms the conclusions made following the analysis of the employees' mobility in the public food sector. Annually, only between 6.6% (2014) and 5.1% (2017) of the employees in the analysed sector benefit from continuous training, while at the country level this indicator is 3 times higher.

In order to work effectively in the company, it is necessary to create favourable work conditions and to ensure a competitive salary for the employees. The evolution of this indicator is presented in table 10.

Tabelul 10/ Table10

**Câștigul salarial mediu brut lunar în sectorul AP, lei/
The average of monthly gross earnings in the public food sector, MDL**

	2013	2014	2015	2016	2017
Activități economice – total/ Economic activities – total	3 674,2	4 089,7	4 538,4	4 997,8	5 587,4
Activități de cazare și alimentație publică/ Accommodation and public catering activities	2 460,0	2 757,4	3 043,7	3 331,3	3 668,0
Restaurante și alte activități de servicii de alimentație/ Restaurants and other food service activities	2 292,2	2 597,5	2 846,8	3 073,0	3 471,3

Sursa elaborat de autor după [3]/ Source: elaborated by the author after [3]

Informația prezentată în tabelul 10 demonstrează un nivel foarte scăzut al câștigului salarial brut lunar în sectorul AP, care este foarte mic atât ca mărime absolută, cât și în comparație cu media pe toate activitățile economice, precum și pe grupul „activități de cazare și alimentație publică”. Chiar dacă creșterea acestuia, în perioada analizată (51,4%), se situează la nivelul creșterii pe toate activitățile economice (52,1%), mărimea este prea mică pentru a stimula o activitate eficientă.

Valoarea investițiilor în activele materiale, pe termen lung, în sectorul AP (inclusiv activitățile de cazare) demonstrează, de fapt, tendința de menținere a pozițiilor de relevanță: 257,7 mil lei, 481,4 mil lei și 335,2 mil lei, în anii 2014, 2015 și 2016, respectiv (tabelul 11), la nivelul sectoarelor financiar și de asigurări: 205,6 mil lei, 421,0 mil lei și 487,5 mil lei, respectiv, sau artă, activități de recreere și agrement: 417,1 mil lei, 250,8 mil lei și 209,3 mil lei, respectiv, cu o pondere de doar: 1,22% în 2014, 2,28% – 2015, 1,70% – 2016 și 0,7% în 2017 din totalul pe economie spre deosebire, de exemplu, de comerț: 11,87%, 13,53%, 12,08%, 11,3%, respectiv, în perioada nominalizată.

The information presented in table 10 shows a very low level of monthly gross earnings in the Public Food sector. It is very low, both as an absolute parameter and in comparison with the average for all economic activities and for the group “accommodation and public catering”. Even though its growth during the analysed period (51.4%) is at the same level of growth as in all economic activities (52.1%), the payment is too low to stimulate an efficient activity.

The value of investments in long-term material fixed assets in the Public Food sector (including accommodation activities), in fact, shows the tendency to maintain the relevant positions: 257.7 million MDL, 481.4 million MDL and 335.2 million MDL in 2014, 2015 and 2016 respectively (table 11), at the level of the financial and insurance sectors: 205.6 million MDL, 421.0 million MDL and 487.5 million MDL respectively or art and recreation and leisure activities: 417.1 million MDL, 250.8 million MDL and 209.3 million MDL respectively, with a share of only: 1.22% in 2014, 2.28% – 2015, 1.70% – 2016 and 0.7% in 2017 of the total on the economy opposed to, for example, trade: 11.87%, 13.53%, 12.08%, 11.3% respectively in the nominated period.

Tabelul 11/ Table 11

Investiții în active materiale pe termen lung/ Investments in long-term tangible assets

	Milioane lei (preturi curente)/ Millions lei (current prices)					%				
	2013	2014	2015	2016	2017	2013	2014	2015	2016	2017
Activități economice – total/ Economic activities – total	19 132,3	21 158,5	21 123,3	19 664,1	23 498,3	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Activități de cazare și alimentație publică/ Accommodation and public catering activities	234,8	257,7	481,4	335,2	166,3	1,2	1,2	2,3	1,7	0,7

Sursa: elaborat de autor după [3]/ **Source:** elaborated by the author after [3]

Cu toate că valoarea pieței de AP a crescut semnificativ în ultimii ani, Republica Moldova se situează mult sub media europeană, în ceea ce privește cheltuielile populației destinate hranei în locațiile out-of-home. Factorul principal în

Although the value of the public food market has increased significantly in recent years, the Republic of Moldova is well below the European average, considering population expenditures for consuming food in out-of-home

dezvoltarea pieței de AP este considerat venitul populației, nivelul căruia generează modificări calitative ale cererii. Indicatorii privind veniturile și cheltuielile gospodăriilor casnice pentru serviciile foodservice din totalul cheltuielilor din Republica Moldova, în perioada 2011-2018, sunt prezentați în tabelul 12.

locations. The main factor in the development of the public food market is considered to be the income of the population, which level generates qualitative changes of the demand. The indicators about the incomes and expenses of households for foodservice from the total expenditures, during the period 2011-2018, are presented in table 12.

Tabelul 12/ Table 12

**Cheltuielile gospodăriilor casnice din Republica Moldova/
Household expenses in the Republic of Moldova**

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Venituri disponibile bănești, medii lunare pe o persoană, lei/ Available disposable income, monthly averages per person, MDL	1444,7	1508,8	1681,4	1767,5	1956,6	2060,2	2244,9	2383,1
Consumul anual per persoană*:								
<i>Pâine și produse de panificație, kg/ Bread and bakery products, kg</i>	109,9	110,1	110,0	110,9	112,6	116,8	121,7	122,6
<i>Carne și preparate din carne,kg/ Meat and meat preparations, kg</i>	36,7	38,7	41,6	43,3	45,8	47,1	50,7	55
<i>Lapte și produse din lapte, litri/ Milk and milk products, liters</i>	213,5	231,7	219,9	212,0	213,0	217,5	227,0	241,8
<i>Ulei vegetal, litri/ Vegetable oil, liters</i>	12,9	12,7	12,4	12,6	12,1	12,8	12,8	12,2
<i>Ouă, bucăți/ Eggs, pieces</i>	182,6	175,2	178,7	179,4	177,4	186	197,9	204,9
<i>Zahăr și produse de cofetărie, kg/ Sugar and confectionery, kg</i>	17,0	16,3	16,6	17,2	17,2	17,6	17,9	17,6
<i>Pește și produse din pește,kg/ Fish and fish products, kg</i>	13,9	14,9	16,2	16,9	16,4	16,4	16,9	19,1
<i>Cartofi,kg/ Potatoes, kg</i>	51,2	50,4	48,3	46,5	46,4	47,5	46,0	44,7
<i>Legume și bostănoase, kg/ Vegetables and pumpkin, kg</i>	96,8	104,6	109,2	103,9	110,1	114,2	117,8	117,5
<i>Fruite și pomușoare, kg/ Fruit and berries, kg</i>	36,9	42,2	49,1	47,0	50,6	49,3	51,8	56,8

Continuarea tabelului 12/ Continuation of table 12

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Valoarea vânzărilor de mărfuri alimentare cu amănuntul, mil lei/ The value of food-stuffs sales in retail, mil MDL		33707,1	39368,2	45972,0	42444,3	48517,0	52944,6	
Cheltuieli de consum bănești, medii lunare pe o persoană, lei, inclusiv pentru:/ Consumer spending, monthly average per person, MDL, including for:	1534,1	1598,6	1775,8	1816,7	2048,5	21116,8	2250,3	2407,9
- hoteluri, restaurante, cafenele etc., %/ hotels, restaurants, cafes etc.,%	1,9	1,7	1,5	1,5	1,7	1,5	1,8	1,9
- produse alimentare, %/ food, %	42,5	43,2	42,8	43,8	42,1	42,6	43,4	43,8
- băuturi alcoolice, tutun, %/ alcoholic beverages, tobacco, %	1,8	1,7	1,5	1,3	1,4	1,5	1,5	1,6

Sursa: elaborat de autor în baza [6]/ Source: elaborated by the author after [6]

Datele prezentate în tabelul 12 demonstrează că cheltuielile populației pentru serviciile de alimentație publică sunt destul de mici, constituind în 2017 – 1,8% din totalul cheltuielilor, moldovenii preferând să se alimenteze acasă, în timp ce cheltuielile pentru produsele alimentare sunt în creștere și constituie 43,8%, în 2018 față de 43,4% în 2017.

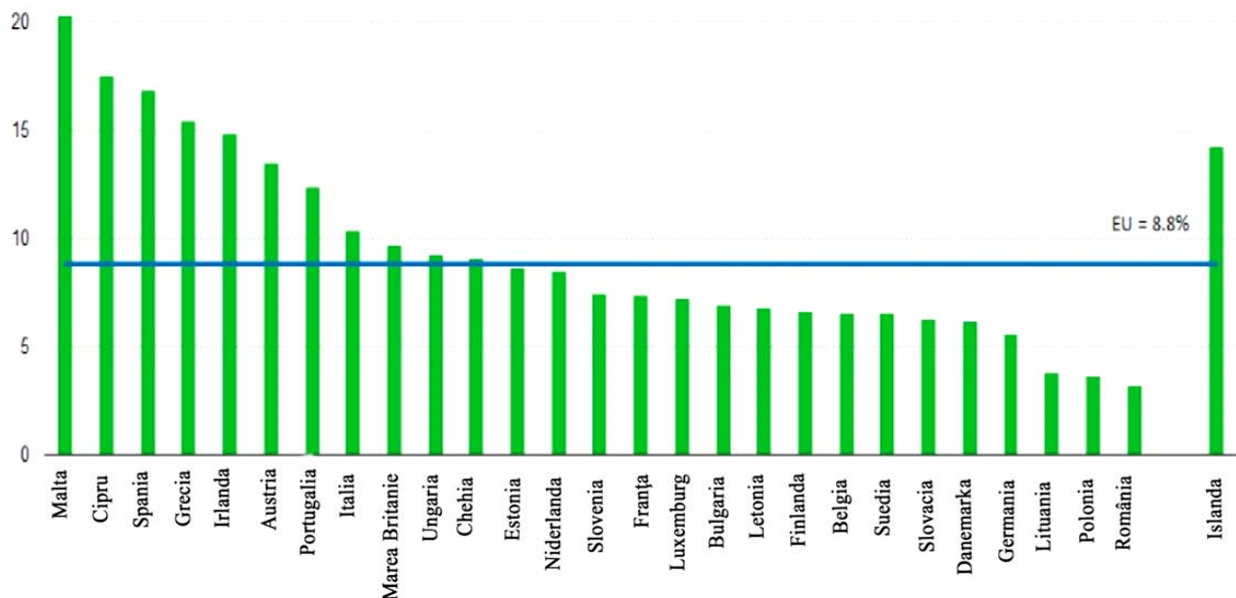
În 2017, gospodăriile din Uniunea Europeană au cheltuit 8,8% din cheltuielile totale de consum pentru „restaurante și hoteluri”, ceea ce reprezintă 740 miliarde de euro, echivalentul a 4,8% din PIB-ul UE sau 1400 EUR pe locuitor din UE (figura 3). Malta, Cipru și Spania au cele mai mari cheltuieli ale gospodăriilor destinate restaurantelor și hotelurilor, România, Polonia și Lituania – cele mai mici, ponderea cheltuielilor cea mai mare se înregistrează în Malta (20,2%), Cipru (17,5%), Spania (16,8%), Grecia (15,4%), iar cele mai mici – în România (3,1%), Polonia (3,6%) și Lituania (3,7%), fiind în creștere permanentă în majoritatea statelor UE. Cea mai mare creștere, în ultimii 10 ani, a fost înregistrată în Malta (de la 15,5% în 2007, până la 20,2% în 2017 din totalul cheltuielilor gospodăriilor sau 4,7 pp), Ungaria (+2,8 pp) și Cipru

The table 12 data shows that the population's expenditures for public food services are quite low, accounting just 1.8% of total expenditures in 2017, Moldavians preferring to eat at home, while expenditures for food products are increasing and constitute 43.8%, in 2018 compared to 43.4% in 2017.

In the European Union, in 2017, households spent 8.8% of total consumer spending on “restaurants and hotels”, which represents 740 billion euros, the equivalent of 4.8% of EU GDP or 1400 EUR per habitant in the EU (figure 3). Malta, Cyprus and Spain have the highest spending on households for restaurants and hotels, Romania, Poland and Lithuania – the lowest, the highest spending share is in Malta (20.2%), Cyprus (17.5%), Spain (16.8%), Greece (15.4%), and the lowest – in Romania (3.1%), Poland (3.6%) and Lithuania (3.7%), being in permanent growth in most EU states. The highest growth in the last 10 years was recorded in Malta (from 15.5% in 2007 to 20.2% in 2017 of total household expenditure or 4.7 pp), Hungary (+ 2.8 pp) and Cyprus (+2.7 pp), and the decrease of the share of “restaurants and hotels” in the total expenditure of households

(+2,7 pp), iar scăderea ponderii „restaurantelor și hotelurilor” în cheltuielile totale ale gospodăriilor a fost caracteristică pentru România (de la 5,0% în 2007 la 3,1% în 2017 sau -1,9 pp), Slovacia (-0,6 pp) și Finlanda (-0,1 pp), în același timp, în Spania ponderea a rămas constantă [7].

was characteristic for Romania (from 5.0% in 2007 to 3.1% in 2017 or -1.9 pp), Slovakia (-0.6 pp) and Finland (-0.1 pp), at the same time in Spain the share remained constant [7].

Figura 3. Cheltuielile de uz casnic pentru restaurante și hoteluri, UE, 2017, %/

Figure 3. Household expenses for restaurants and hotels, EU, 2017, %

Sursa: elaborată de autor după [7]/ Source: elaborated by the author after [7]

Totuși, dinamica cheltuielilor pentru serviciile AP înregistrează anumite schimbări. Astfel, conform datelor din 2017 [5], un moldovean a cheltuit, în 2017, pentru procurarea produselor alimentare, 43,4%, ceea ce constituie 976,6 lei lunar și 0,7% pentru mesele luate în afara casei ce constituie 15,75 lei pe lună [2]. Pentru comparație, în România, o familie medie consumă aproximativ 10% din cheltuielile sale pentru produsele și serviciile în afara casei. În Europa, o familie acordă 30% din cheltuieli serviciilor out-of-home. Spre deosebire de europeni, americanii alocă 50%, iar în Asia, mai exact în Hong Kong, un locuitor consumă două din trei mese în oraș. În Federația Rusă, cheltuielile medii de consum pentru mese în afara casei au constituit, în 2006, aproximativ 162 lei, atingând, în 2016, cifra de 200 lei, fiind în scădere față de 2015 cu 12,6%. Conform ratingului întocmit de experții „RIA Rating” din 2016 [2], în România, cheltuielile pentru serviciile respective constituie 1,4% din totalul cheltuielilor de consum ale

However, the dynamics of expenditures for Public Food services have some changes. Thus, according to the data from 2017 [5], a Moldovan spent in 2017 for the purchase of food products 43.4%, which constitutes MDL 976.6 per month and 0.7% for meals taken outside the house that constitutes MDL 15.75 per month [2]. For comparison, in Romania, an average family consumes about 10% of its expenses for products and services outside the home. In Europe, a family pays 30% of the expenses for out-of-home services. Unlike Europeans, Americans allocate 50%, and in Asia, specifically Hong Kong, a resident consumes two out of three meals in the city. In the Russian Federation the average consumption expenditures for meals outside the house is amounted to about MDL 162 in 2006, reaching in 2016 the figure of MDL 200, decreasing compared to 2015 by 12.6%. According to the rating prepared by the experts “RIA Rating” of 2016, [2] in Romania the expenses for the respective services con-

cetățenilor, în timp ce în Republica Moldova – 1,7% (1,5% în 2015), în Ucraina – 2,5%, Serbia – 2,3%, în Belarus, Croația și Lituania – câte 2,4%, cele mai mari cheltuieli pentru serviciile respective sunt înregistrate în Elveția – 10,6%, Portugalia – 10,4%, Grecia – 9,8%, Spania – 8,6%, Cipru – 8,5%, Marea Britanie – 8%.

În acest context, dezvoltarea și perfecționarea activității de alimentație publică, în țara noastră, reprezintă una din direcțiile defnitorii ale viitorului, constituindu-se într-o preocupare permanentă a agenților economici în sfera comerțului intern, precum și a organelor ce gestionează acest sector de activitate.

Concluzii

Analiza situației economice din sectorul alimentației publice din Republica Moldova ne permite să concluzionăm că, în pofida atractivității serviciilor de alimentație publică atât pentru populație, cât și pentru investitori, în acest sector, există mai multe probleme ce țin de următoarele aspecte:

- În perioada analizată, se observă o tendință de creștere a numărului de întreprinderi mici și micro. În 2017, numărul întreprinderilor mici constituia 247 de unități – 14,1% și respectiv micro 1476 de unități – 84,2%. Ponderea cea mai mare a angajaților se înregistrează în întreprinderile mici: de la 39,5%, în anul 2014, la 35,1%, în anul 2017 aceasta fiind urmată de întreprinderile micro – de la 27 % în anul 2014 la 30,3% în anul 2017. Acest lucru denotă faptul că, în aceste unități, este mult mai dificil de utilizat instrumente de management capabile să reducă costurile și să îmbunătățească performanțele tehnico-economice.

- Mobilitatea salariaților, în sectorul AP, este suficient de înaltă. În anul 2018, numărul persoanelor angajate în activitățile de cazare și alimentație publică constituia 8071 de persoane, aproape egal cu numărul persoanelor eliberate pe parcursul anului – 7711 persoane. Deci, aproape jumătate din personal (46%) s-a aflat „în tranzit” în cadrul unităților. Evident, acest lucru nu permite să se dispună de un personal bine pregătit și să se ofere servicii de calitate consumatorilor.

- Numărul de salariați din domeniul AP, care beneficiază de pregătire profesională continuă, este foarte mic, astfel, doar între 6,6% (anul 2014) și 5,1% (2017) dintre salariații din sectorul analizat au beneficiat de formare conti-

stituite 1.4% of the total consumption expenditures of the citizens, while in the Republic of Moldova – 1.7% (1.5% in 2015), in Ukraine – 2.5%, Serbia – 2.3%, in Belarus, Croatia and Lithuania – 2.4%, the highest costs for the respective services are recorded in Switzerland – 10.6%, Portugal – 10.4%, Greece – 9.8%, Spain – 8.6%, Cyprus – 8.5%, United Kingdom – 8%.

In this context, the development and improvement of the public catering activity in our country, represents one of the defining directions of the future, constituting a permanent concern of the economic agents in the sphere of internal trade, as well as of the governing bodies that manage this sector of activity.

Conclusions

The analysis of the economic situation in the public food sector in the Republic of Moldova allows us to conclude that, despite the attractiveness of public food services for both population and investors, in this sector there are several problems related to the following aspects:

- During the analysed period, there is a tendency to increase the number of small and micro enterprises. In 2017 the number of small enterprises constituted 247 units – 14.1% and micro 1476 units – 84.2% respectively. The largest share of employees is in small businesses: from 39.5% in 2014 to 35.1% in 2017, this being followed by micro enterprises – from 27% in 2014 to 30.3% in the year 2017. This speaks up the fact that in these units it is much more difficult to use management tools capable of reducing costs, improving technical-economic performance and providing high-quality services.

- The mobility of employees in the Public Food sector is sufficiently high. In 2018 the number of persons engaged in the activities of accommodation and public food constituted 8071 persons, almost equal to the number of persons dismissed during the year – 7711 persons. Therefore, almost half of the staff (46%) were “in transit” within the units. Obviously, this does not allow having a well trained staff and providing quality services to consumers.

- The number of employees in the field of Public Food Industry who benefit of continuous professional training is very low, thus, only between 6.6% (2014) and 5.1% (2017) of the employees in the analysed sector have benefited of continuous training, while at the country level

nuă, în timp ce, la nivel de țară, acest indicator este de 3 ori mai mare. Aceasta ne permite să conchidem că UAP trebuie să se orienteze spre perfecționarea continuă a angajaților, deoarece sporirea veniturilor și creșterea profiturilor determină necesitatea de implicare în activitățile inovatoare și creșterea numărului de salariați, care beneficiază de formare profesională continuă.

- Câștigul salarial brut lunar, în sectorul dat, este foarte mic atât ca mărime absolută, cât și în comparație cu media pe toate activitățile economice, precum și pe grupul „activități de cazare și alimentație publică”. Chiar dacă creșterea acestuia, în perioada analizată (51,4%), se situează la nivelul creșterii pe toate activitățile economice (52,1%), mărimea este prea mică pentru stimularea unei activități eficiente.

- Cheltuielile populației din Republica Moldova pentru serviciile de alimentație publică sunt destul de mici, în comparație cu alte țări, constituind, în 2017, doar 1,8% din totalul cheltuielilor, în timp ce gospodăriile din Uniunea Europeană au cheltuit 8,8% din cheltuielile totale de consum pentru „restaurante și hoteluri”. Aceasta se explică prin nivelul de dezvoltare economică al țării, condițiile de viață și muncă ale oamenilor, structura demografică, profilul ocupațional, mentalitatea populației, precum și percepția prețurilor, la serviciile de alimentație publică din Republica Moldova ca prețuri inacceptabil de înalte în raport cu majoritatea bugetelor casnice.

this indicator is 3 times higher. This allows us to conclude that the eateries must focus on the continuous improvement of the employees, in order to increase the incomes and profits it is necessary to be involved in activating the innovation and increasing the number of employees receiving continuous vocational training.

- The monthly gross earnings in the given sector are very low, both as an absolute parameter and in comparison with the average for all economic activities and for the group “accommodation and public catering”. Even though its growth during the analysed period (51.4%) is at the same level of growth as in all economic activities (52.1%), the payment is too low to stimulate an efficient activity.

- The expenses of the population of the Republic of Moldova for the services of public food are quite small, in comparison with other countries, constituting in 2017 only 1.8% of the total expenses, while the households in the European Union spent 8.8% of the total expenses of consumption for “restaurants and hotels”. This is explained by the level of economic development of the country, the living and working conditions of the people, the demographic structure, the occupational profile, the mentality of the population, as well as the perception as unacceptably high prices for public from the Republic of Moldova as unacceptably high prices compared to most domestic budgets.

Bibliografie/ Bibliography:

1. ЕФИМОВА, О. П. *Экономика общественного питания*. Минск: Новое знание, 2008. 368 с. ISBN 978-985-475-2.
2. TABUNȘCIC, Olga. Analiza comparativă a pieței de servicii alimentare din Republica Moldova și din alte țări. *Conferința științifică internațională „Dezvoltarea economico-socială durabilă a euroregiunilor și a zonelor transfrontaliere”*, Iași, noiembrie 09, 2018, pp.476-484, ISBN 978-606-685-616-4.
3. <http://statbank.statistica.md>
4. Anuarul statistic, anul 2017, p. 211, date pentru sfârșit de an.
5. http://www.statistica.md/public/files/publicatii_electronice/Anuar_Statistic/2017/.pdf
6. http://statistica.gov.md/public/files/publicatii_electronice/Anuar_Statistic/2018/Anuar_statistic_2018.pdf
7. https://www.infocons.ro/ro/cheltuielile-de-uz-casnic-pentru-restaurante-%C8%99i-hoteluri-i-MjExNzQtMA.html?fbclid=IwAR11hvz4VENZAaocFAiBnp_uv1W2gV43kQgw1BD5wSWgXzSUaVXudCLLk